

РЕЦЕНЗИЯ

**на дисертационен труд
СПЕЦИФИКА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА РАБОТАТА И
ОСОБЕНОСТИ В СТАТУТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИЯ
ОПЕРЕН ХОРОВ ПЕВЕЦ В ГЕРМАНИЯ(ВЪЗ ОСНОВА НА
ПРАКТИКАТА В ХАМБУРГСКА ДЪРЖАВНА ОПЕРА)**

на

ЛЮДМИЛА СТАНИШЕВА ГЕОРГИЕВА
Докторант на свободна подготовка
в Катедра „Класическо пеене“
на Вокален факултет,
НМА „П.Владигеров“

Рецензент : ПРОФ.Д-Р ТЕОДОРА ПАВЛОВИЧ

ЛЮДМИЛА СТАНИШЕВА ГЕОРГИЕВА е родена през 1964 г. и от рано започва да се занимава с музика - като дете пее в продължение на 9 години в Детския Радиохор с диригент Христо Недялков. Средното си образование завършва в 19-то Средно образователно училище „Елин Пелин“ в София в паралелка с разширено изучаване на немски език, а след това през 1982 г. е приета за студентка в Медицинския колеж за подготовка на здравни кадри „Йорданка Филаретова“ в София . По същото време пее в Хора на софийските учителки и Хора на ТПК „Българско взмо“ с диригент Лидия Димитрова. От 1984 до 1986 г. пее в хора на медицинските сестри към Военномедицинска Академия, където е също студентка в този период.

През 1985 г. постъпва в подготвителен клас към Вокалния факултет на НМА „Проф. Панчо Владигеров“ , а през 1986 г. е приета за редовна студентка в специалност „Класическо пеене“ в класа на проф. Лилия Стефанова в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ . От 1991 до 1992 г. е член на Камерен ансамбъл „Мадригал“ с диригент проф. Стоян Кралев, с който участва на летния фестивал в Брегенц – Австрия с изпълнения на операта „Кармен“ от Жорж Бизе и „Проклятието на Фауст“ от Берлиоз , както и в концертни акапелни програми.

От 1992 г. Людмила Георгиева е постоянен член на хора на Държавната опера в Хамбург, Германия като репертоарът и обхваща повече от 120 хорови партии от всички епохи и стилове. Паралелно с това тя участва в записи и концерти с хора на Северно-германското радио (NDRChor), както и като гост-хорист в различни оперни театри в Германия.

В допълнение към сценичните си изяви с оперни хорове, Людмила Георгиева изпълнява и редица малки солистични партии в творби от Арнолд Шьонберг, Бенджамин Бритън, Леош Яначек, Карл Мария фон Вебер и други композитори.

Впечатляващ е списъка с нейните изяви в църковните концертни събития в Хамбург и околността като изпълнител на соловите сопранови партии в големи кантатно-ораториални творби като „Реквием”от Верди, „Коронационна меса”от Моцарт, „Коледна оратория”от Сен Санс, „Кармина Бурана”от Карл Орф, 51-ва кантата „Jauchzet Gott in allen Landen”от Бах; ораторията „Месия”на Хендел; „Глория”на Вивалди и много други.

През 2006 година по покана на Държавната опера в гр. Стара Загора тя изпълнява и ролята на Розина от операта „Севилският бръснар”на Росини.

В допълнение към своята богата и постоянна професионална дейност, Людмила Георгиева представя ежегодно пред немската публика и пред българската общност в Германия самостоятелни камерни концерти с творби от български композитори като за всеки концерт подготвя програмна книжка, в която се представят изпълняваните композитори и текстовете на произведенията са преведени на немски език.

От 2010 г. организира ежегодно празнични Коледни концерти за българската общност в Хамбург с участие на български певци, пианисти, танцьори като с това допринася за опазването на българското национално самосъзнание и културната идентичност на българите – емигранти в Германия. През 2018 година е удостоена с грамота от Агенцията за българите в чужбина за съществен принос в съхраняването и популяризирането на българската култура, традиции и духовност и е номинирана за Българка на годината през 2017 и 2018 г.

Активната позиция на Людмила Георгиева на концертния подиум без съмнение допринася за професионалното и развитие, както и за разширяването на нейния артистичен и научен творчески поглед, съответно като музикант и изследовател.

През 2018 г. Людмила Георгиева е зачислена като докторант на свободна подготовка към катедра „Класическо пеене” при „Вокалния

факултет“ на НМА „Проф.Панчо Владигеров“ и оттогава работи над своя дисертационен труд на тема „Специфика и организация на работата и статута на професионалния оперен хор певец в Германия /въз основа на практиката в Хамбургската държавна опера/“ .

Съществени за разработване темата на дисертационния труд публикации на докторанта са:

- Георгиева, Л. „Хамбургска държавна опера –възникване и развитие, правна форма, финансиране и социална политика” Сп. „Музикални хоризонти” бр. 8/2016 стр.9 –14
- Георгиева, Л. Доклад„Хамбургска държавна опера –възникване и развитие, правна форма, финансиране и социална политика” Нов Български Университет -Научна конференция на докторанти 2017 „Млад научен форум за музика и танц”
- Георгиева, Л. Доклад „Професията на оперения хор певец в Германия –възникване, профсъюзна защита, тарифен договор, организация на работата.”Сб. „Докторантски четения” 2020 НМА „Проф. Панчо Владигеров“

=====

Представеният от Людмила Георгиева дисертационен труд на тема „Специфика и организация на работата и статута на професионалния оперен хор певец в Германия /въз основа на практиката в Хамбургската държавна опера/“ е резултат от нейната научната работа като докторант на свободна подготовка към катедра „Класическо пеене“ на Вокалния факултет в Националната музикална академия „П.Владигеров”. Трудът е систематизиран в увод, четири глави и заключение . Към изследователския материал са приложени библиография, съдържаща 57 заглавия на научни трудове и публикации от български, руски и немски автори. Към дисертационния труд са приложени 3 материала с практическа насоченост.

Дисертационният труд има качествата на добре структурирано и задълбочено научно изследване, което определено допринася за

разработването на посочената тема . В увода на своя научен труд Людмила Георгиева представя професионалната мотивация за избора на темата. От позицията на сериозен изследовател и с обосновано чувство на отговорност, тя си поставя ясни цели / *да допринесе за изясняване, конкретизиране и осъзнаване на спецификата на работата на професионалния оперен хоров певец*/ и обосновава интереса си към темата като резултат на нейния повече от 47-годишен практически опит като хоров изпълнител в непрофесионални / в началото на творческия и път/ и професионални хорови състави в Германия в зрялата и възраст. Посочени са категорично обектът и предметът на изследване в представения дисертационен труд. Подробно са описани методите на научното изследване : издирване и проучване трудове на учени,занимавали се с професията на хоровия певец в структурата на оперните театри; анализ на юридически документи, уреждащи практикуването на тази професия в Германия; изследване на някои исторически документи, свързани с развитието на професията; емпиричен метод –анализ и синтез на собствения практически опит на дисертанта; сравнителен анализ на практикуването на професията в Германия и България; интервюта от срещи и разговори с диригенти, вокални педагози, режисьори, драматурзи, солисти, хористи, профсъюзни деятели, представители на „Работническия съвет” на Хамбургска държавна опера; разглеждане на фактите от живота на голям репертоарен театър, техните сложни взаимовръзки и взаимодействия, както и използване на различни електронни източници на данни от интернет.

В ГЛАВА ПЪРВА от изследването се проследява историческия процес, довел до формиране на професионалната категория „Професионален оперен хоров певец” в Германия. Уточнени са основните понятия: хор,видовете певчески гласове и е направено подробно описание на работата на човешкия гласов апарат. Дисертантът специално акцентира върху етапите на изграждане на ансамбловия музикант и в частност - на професионалния оперен хоров певец. Изследването успешно разработва проблематиката на различните фази от изграждане на ансамбловия музикант и конкретно - на професионалния оперен хоров певец. Включен е и сравнителен анализ на видовете професионални хорови състави с ясно поставена задача : изясняването на специфичните изисквания към обучението на оперния певец с цел формиране на богата палитра от знания, умения, качества и способности, необходими при кандидатстване за състава на професионален хоров колектив в Германия.

ГЛАВА ВТОРА на дисертационния труд разглежда спецификата и организацията на музикално-изпълнителската практика на професионалния оперен хоров певец и акцентира върху неговата

индивидуална подготовка за работа. Проследяват се последователно методите за разпяване, детайлната подготовка в репетиционната зала и се анализира съществената роля на диригента при разучаване и респективно – възстановяване на хоровите партии, при поставянето и реализацията на интерпретационните задачи. Особен интерес тук представлява анализът на ролята на паметта за работата на хоровия певец, както и взаимоотношенията в хоровия колектив, а малко по-нататък в тази глава – и значението на взаимодействието между хора и солистите в оперната практика. Изследвани са и вокалните трудности на някои от поставяните творби в Хамбургска държавна опера през призмата на изпълнителски опит на докторанта. Акцентира се върху ролята и значението на хора в различните оперни произведения и се проследява творческият процес на хориста на сцена с цел изясняване на мястото на професионалния хор в съвременния оперен театър.

В ГЛАВА ТРЕТА на дисертационния труд се разглеждат подробно историята и съвременната дейност на Хамбургската държавна опера – един от най-старите оперни театри в Германия и носител два пъти на Наградата „Театър на годината” (Opernhaus des Jahres) - съответно през сезоните 1996/1997 и 2004/2005. Започвайки от създаването и развитието на тази уважавана институция, тук се разглеждат подробно правната форма, структурата и контролът върху дейността на операта като особено интересна е разработената тема за участието на работниците и служителите в управлението. В следващата подглава се разглеждат процесите на финансиране с публични средства и самофинансирането на операта, като е представена подробно и дейността на Фондацията за подпомагане дейността на Хамбургската държавна опера. След кратко представяне на социалната политика на институцията, докторантката се спира на един изключително важен въпрос – грижите за музикалното възпитание на подрастващото поколение и изграждането на бъдеща публика за оперните театри. В тази част от Глава Трета мотивирано се разглеждат начините за привличане на младежката публика към дейността на оперната институция и се подчертава значението на съзнателно програмираните дейности за възпитаването на вкус и естетическо разбиране на този сегмент от обществото, за ролята на оперните театри в цялостното възпитание на културната общественост. Дейности като „Музикален театър за бебета“, „Музикален театър за деца от 2 до 4-годишна възраст“, „Концертни програми на Филхармоничния оркестър пред ученици от началните училища“, „Спектакли и концертни програми за юноши“, „Посещения на оперни и оркестрови репетиции“, „Въвеждане в съдържанието на оперното произведение“, „Музикална детска градина“ и други без съмнение поставят Хамбургската държавна опера на едно от водещите места не само като водеща европейска музикална институция, но

и като образователен център – факт, който е неоспоримо доказан от дисертанта в това научно изследване.

В заключението на тази глава се разглежда историята на взаимодействието между българските оперни певци и Хамбургската държавна опера. Гастролите в този престижен музикален театър на големи български певци като Петър Райчев /1937/, Люба Велич /1940-41/, Любомир Вишегонов / по време на Втората Световна война/, Никола Николов /1962-1965/, Борис Христов /1963 и 1973/, Димитър Узунов /1963/, Маргарита Лилова /1967, 1970-71/, Николай Гяуров / от 1972 до 1988/, Райна Кабаиванска /1971-1978/, Гена Димитрова /1978-1980/, в по-ново време : Красимира Стоянова, Веселина Кацарова, Петя Петрова, Орлин Анастасов, Дарина Такова, Камен Чанев, Петър Данаилов, , Александрина Пендачанска, Лъчезар Пръвчев и много други са изведени от дисертанта като изключително важни за изграждането престижа на българската певческа школа в Германия , а и по света.

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА на дисертационния труд е наречена от докторанта „ Колективно трудово договаряне“ и съдържа впечатляващо количество информация и анализи на трудовото законодателство в Германия и неговото приложение в областта на оперните театри . Започвайки от анализ на ролята на профсъюзите в сферата на музикално-сценичните изкуства / проследявайки ролята на Сдружението на работодателите и веднага след това - на Профсъюза на немските сценични дейци и Асоциацията на немските оперни хорове и професионални танцьори/, преминаваща през темите на социалното осигуряване и подпомагане, дисертантът насочва своето внимание и към въпросите на авторските и изпълнителските права в музикално-сценичните изкуства – тема изключителна актуална и у нас през последните години.

По-нататък в тази последна глава в дисертационния си труд, Людмила Георгиева разглежда системата на колективното трудово договаряне в Германия като се спира подробно на трудовите правоотношения, причините за прекратяване на трудовите взаимоотношения на член на хора, ролята на Комисията по вътрешния ред и председателя на хора в немската оперна практика. Следва подробна информация за организацията на работното време ,правата на хориста, формирането на работната заплата , отсъствия ,отпуски и всички други организационни правила,които се спазват от изпълнителите в немските оперни театри.

В Заключението на дисертационния труд са направени съществени изводи относно значението на професионалния хоров певец в оперния състав, възможностите за развитие на личността на певеца в оперната

институция, за значимостта на оперното изкуство за изграждане на националната култура и за ролята на Хамбургската държавна опера за развитието на съвременното общество.

Приложенията към труда съдържат анализи на организацията на работа на оперните театри в различните им форми - репертоарни, тип Staggione и смесена форма; подробен списък на хоровите откъси из опери, както и соловите части, които се изискват при прослушване за работа в Германия/ ясно разпределени според различните видове гласове/, както и един особено интересен исторически документ от 1737 година.

Впечатление прави добрата научна и документална основа на разработката и високото ниво на подготовка на докторанта по отношение на изследваната проблематика, както в нейната широта, така и в дълбочина – чрез навлизане в различни пластове на разглежданите въпроси. Отличното познаване на практиката и научната литература в сферата на разработваната тема е предимство на дисертационния труд. В своята цялост, трудът обосновава и подчертава редица проблеми, ясно формулирани и анализирани въз основа на богатия опит на дисертанта като професионален артист в Хамбургската държавна опера.

Могат да бъдат направени следните констатации за научния принос на дисертацията:

1. Настоящият труд е първо по рода си самостоятелно изследване на организацията и спецификата на работа на хоровия певец в Германия, което би могло да послужи като добра основа за развитието на принципите на работа на хоровете в съвременните български оперни театри, както и на професионалните млади български изпълнители в търсенията им на реализация като членове на оперен хор.
2. Открити и анализирани са възникналите обществено-исторически и културни предпоставки, на базата на които се появява и развива професията „Професионален оперен хоров певец”. Изследван е процесът на „узряване” на идеята, че това трябва да бъде отделна професия. Представени са идеите на Вагнер за еманципирането на професионалното съсловие на оперния хоров певец.
3. Изследваната проблематика е третирана в т.нар. „хоризонтален” и „вертикален” аспект, т.е. прави се исторически анализ на съществуващите в Германия традиции в оперните институции и

паралелно с това – проследяване на ситуацията в съвременната оперна практика.

4. Проследени са функциите и значението на професионалните организации в сферата на музикално-сценичните изкуства и решаващата роля, която играят те за опазване на богатия театрален ландшафт в Германия. Разгледани са съществуващите в Германия структури и организации (GEMA и GVL), работещи за защита на изпълнителските права (в частност за хориста), така и на авторските права на композитори, либретисти и музикални издателства.

5. Разгледан е Колективният трудов договор в Германия – NV Bühne Tarifrecht и са изследвани паралелно двете законодателни уредби – в България и Германия. Сравнително-правният метод показва, че в Германия правният статут на хоровия изпълнител е устроен прецизно и изключително успешно, което позволява на хориста да разгърне своите професионални възможности.

6. Изследвани са различни видове дейности, които не съществуват или не са характерни за организацията на българските оперни театри, но са свързани –пряко или косвено – с работата на професионалния оперен хоров певец в Германия. Изяснена е дейността и ролята на всеки от участниците в оперната трупа /вкл. драматурга, който в немската /западноевропейска/ театрална практика работи съвместно с режисьора при създаването на концепцията и реализирането на продукцията

7. Научното изследване категорично може да бъде прилагано при обучението на студенти по учебната дисциплина „Управление на музикалните изкуства“ в различните програми на НМА „Панчо Владигеров“.

Бих препоръчала изследването да бъде публикувано / на части или цялостно/ в специализираните издания на българските творчески съюзи в областта на музикалното изкуство – Съюза на българските музикални и танцови дейци, Съюза на българските композитори и Българския хоров съюз. Аз лично ще препоръчам този дисертационен труд да бъде включен в програмата на обучение по Специалността „Управление на музикалните изкуства“ в Катедра „Дирижиране и Композиция“ на Теоретико-композиторския и диригентски факултет на НМА „Проф.Панчо Владигеров“.

Констатирайки постигнатия добър резултат спрямо поставените цели и задачи, изразявам категорично позицията си, че дисертационният

труд на Людмила Георгиева има параметрите на задълбочено научно изследване, както по отношение на представения материал, така и по отношение на неговото анализиране и направените изводи. Въз основа на тези свои констатации препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен Доктор на Людмила Станишева Георгиева в област на висшето образование: 8. Изкуства; Професионално направление: 8.3. Музикално и танцово изкуство .

София, 17 май 2021 г.

Проф. д-р Теодора Павлович